

вирішальну роль у мінімізації екологічної шкоди та покладанні соціальної відповідальності в центр стратегії. Бухгалтерська професія може зіграти важливу роль у забезпеченні прозорості та належного розкриття інформації щодо ризиків та можливостей, пов'язаних із кліматом, що, у свою чергу, допоможе зберегти фінансову стабільність.

Члени Мережі бухгалтерських органів A4S, яку представляють понад 2,5 млн бухгалтерів та студентів у всьому світі підписали заклик до дії у відповідь на зміну клімату [3] та підкреслює, що зміна клімату становить економічний, соціальний та бізнес-ризик – ризик, з яким повинні вживатись бухгалтери з усього світу.

Професійні бухгалтери повинні взяти на себе:

- надання порад та послуг, коли організації та уряди розробляють та впроваджують плани ОВД щодо пом'якшення та адаптації до зміни клімату;

- використання існуючих та впровадження нових форм звітності, які впроваджують Міжнародна інтегрована рада звітності та Цільова група з питань розкриття фінансової інформації, пов'язаної з кліматом;

- сприяння зусиллями організацій, з якими вони працюють, щодо інтеграції ризику зміни клімату в організаційну стратегію та фінанси.

ОВД реалізується бухгалтерами через формування інтегрованої звітності як основи для корпоративної звітності, яка заохочує компанії зазирнути за межі сутності у свої соціальні, економічні та екологічні наслідки. Від звітування про викиди CO₂ до вимірювання соціального впливу, навички, судження та всебічний, обґрунтований даними погляд на бізнес відіграють важливу роль у цих зусиллях. А на стратегічному професійному рівні інтегрована звітність включає: нові бізнес-моделі, рекомендації щодо розкриття цілей сталого розвитку.

Добре керований бізнес має цілісний погляд, що визнає виснаження нестійких активів та недоліки нестійкої практики. Компанії, які прийняли цей підхід, у багатьох випадках фінансово перевершують своїх колег.

Бухгалтерська професія має унікальне місце для зміни глобального бізнесу та державного сектору, в основі якого лежать цілі сталого розвитку. Через свою роль у центрі прийняття фінансових та стратегічних рішень бухгалтери можуть пов'язувати аналітику, етику, управління ризиками, звітність та аудит для підтримки створення довгострокової вартості.

Список використаних джерел: 1. Про оцінку впливу на довкілля: Закон України від 23.05.2017 № 2059-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text>. 2. Екологічні податки України. URL: <https://www.saveecobot.com/analytics/ecotaxes>. 3. ACCA: офіційний сайт. URL: <https://www.accaglobal.com/gb/en.html>.

УДК 657

Т. В. Клименко, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

А. С. Лапа, здобувач вищої освіти

Національний університет «Чернігівська політехніка», м. Чернігів, Україна

ПРИНЦИПИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЯК ЕЛЕМЕНТ ОБЛІКОВОЇ МЕТОДОЛОГІЇ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Ключові слова: облік, методологія, зарубіжний досвід, принципи обліку, документальне підтвердження.

Розвиток національної системи бухгалтерського обліку відбувається в напрямі адаптації її до принципів та вимог міжнародних стандартів фінансової звітності, що, в підсумку, має передбачати єдині правила ведення обліку, визначення фінансових результатів, формування фінансової звітності.

Згідно з академічним тлумачним словником, методологія – це: 1) вчення про науковий метод пізнання і перетворення світу, його філософська, теоретична основа; 2) сукупність прийомів дослідження, що застосовуються в будь-якій науці відповідно до специфіки об'єкта її пізнання [1].

У теорії бухгалтерського обліку виділяється кілька підходів до розкриття облікової методології:

- *процедурний* підхід розкривається через виокремлення груп основних облікових процедур (спостереження, вимірювання, класифікація, систематизація (процедури, що найчастіше зустрічаються в наукових працях), реєстрація, координація, узагальнення (процедури, що рідше трапляються в наукових працях) тощо);

- *адитивний* підхід до побудови облікової методології розкривається через сукупність способів (приймів) (документування, інвентаризація, оцінка, калькулювання, бухгалтерські рахунки, подвійний запис, балансове узагальнення, звітність);

- *поєднання процедурного і адитивного* підходів до побудови облікової методології розкривається таким чином: процес спостереження містить документування та інвентаризацію; процес вартісного вимірювання через оцінку і калькулювання; процес систематизації (групування) через бухгалтерські рахунки і подвійний запис; процес підсумкового узагальнення через балансове узагальнення і звітність;

- *системний* підхід передбачає розкриття змісту і структури методології бухгалтерського обліку на основі системного аналізу з урахуванням внутрішніх зв'язків елементів, зовнішнього і внутрішнього середовища, змісту окремих елементів системи та особливостей взаємодії між ними [2].

Вагоме значення для вдосконалення вітчизняної методології бухгалтерського обліку є вивчення досвіду зарубіжних країн.

Дослідження історичних аспектів формування системи бухгалтерського обліку в європейських країнах показало, що розвиток облікової методології полягав в обґрунтуванні різних форм ведення обліку із застосуванням таких облікових методів, як документування, рахунки, подвійний запис, баланс, інвентаризація. Також значну увагу приділяли теоретичним розробкам щодо вирішення проблем класифікації об'єктів обліку як основи для розширення системи облікових рахунків, розвитку їхньої структури [3].

Серед сукупності складових облікової методології важливе місце займають принципи бухгалтерського обліку. У тлумачному словнику визначено, що принцип (лат. *principium* – основа, першооснова) – це основне вихідне положення якої-небудь наукової системи, теорії, ідеологічного напрямку і т. ін.; особливість, покладена в основу створення або здійснення чого-небудь, спосіб створення або здійснення чогось [4].

Відповідно до цього, принципи бухгалтерського обліку – це базові, центральні положення, які охоплюють і впливають на всі елементи системи бухгалтерського обліку, враховуючи облікову політику і фінансову звітність [2].

Американський досвід формування облікової методології дозволив виділити загальноприйняті принципи бухгалтерського обліку («GAAP»), які розкривають різні методологічні складові:

1) *принцип вартості* (the cost principle) – активи відображаються в обліку за вартістю їх придбання, або за їхньою собівартістю (у разі виготовлення);

2) *принцип повноти* (the full disclosure principle) – фінансова інформація має точно відображати діяльність компанії;

3) *принцип безперервності діяльності* (going concern principle) – вважається, що компанія буде існувати на ринку достатньо довго, щоб виконати всі свої зобов'язання, та не буде ліквідовуватися найближчим часом;

4) *принцип об'єктивності* (the objectivity principle) – кожен бухгалтерський запис повинен ґрунтуватися на об'єктивних даних, що підтверджені документально;

5) *принцип відповідності* (the matching principle) – кожен елемент витрат, пов'язаний з отриманим доходом, повинен бути записаний в тому ж періоді, що й генерований ним дохід;

6) *принцип послідовності* (the consistency principle) – вимагає від бухгалтерів незмінне застосування методів і процедур протягом фінансових періодів [3].

На думку дослідників, для того, щоб бути корисною, фінансова інформація повинна бути актуальною, надійною та підготовленою в узгодженому порядку, що допомагає користувачам приймати якісні економічні рішення, адекватно оцінювати результати діяльності компанії, її поточний стан і перспективи розвитку [3].

У японській практиці формування елементів облікової методології виділяється сукупність корпоративних принципів бухгалтерського обліку:

1) *принцип істини* – бухгалтерський облік має відображати реальну господарську діяльність компанії та її результати;

2) *принцип упорядкованого обліку* вимагає, щоб у бухгалтерському обліку звітні дані формувалися на основі точних бухгалтерських книг, записи в яких, своєю чергою, мають бути документально підтверджені та впорядковані до хронології виникнення із застосуванням подвійного запису;

3) *принцип розмежування капіталу та прибутку* – при розкритті інформації у фінансовій звітності компанії необхідно зазначити створену додану вартість і місце прибутку в ній, не ототожнюючи вказані поняття;

4) *принцип ясності* передбачає розкриття інформації у фінансовій звітності таким чином, щоб вона була зрозумілою зовнішнім користувачам;

5) *принцип відповідності* вимагає, щоб обрані компанією політика та процедури бухгалтерського обліку застосовувалися з року в рік без їх зміни;

6) *принцип консерватизму* – принцип, за якого потрібно при обліковому відображенні господарських процесів та операцій враховувати ризик;

7) *принцип унікальності* передбачає, що основою складання різних видів звітності (фінансової, управлінської, податкової) є система бухгалтерського обліку підприємства, як основне інформаційне джерело [3].

Наведена система принципів бухгалтерського обліку Японії свідчить про встановлення достатньо високих вимог до якості та змісту облікової та звітної інформації, а також покликана захищати інтереси користувачів звітності [3].

У вітчизняному законодавстві характеристика принципів бухгалтерського обліку та фінансової звітності наведена в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [5] та в Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку (НП(с)БО) 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [6]. При цьому зазначимо, що в НП(с)БО 1 міститься більший їх перелік, що, відповідно, потребує узгодження переліку принципів бухгалтерського обліку та фінансової звітності в зазначених нормативних актах з викладенням у логічній послідовності.

За результатами дослідження зарубіжного досвіду, виявлена відсутність у вітчизняних нормативних актах такого принципу, який би наголошував на обов'язковості документального підтвердження господарських операцій, що зафіксовано у ст. 9 Закону України №996-XIV, тобто «підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій є первинні документи» [5]. Усунення виявлених неточностей у національній системі нормативно-правового забезпечення бухгалтерського обліку дозволить підвищити якість та об'єктивність облікової інформації.

Список використаних джерел: 1. Методологія. Академічний тлумачний словник: вебсайт. URL: <http://sum.in.ua/s/metodologhija>. 2. Ясишена В.В. Удосконалення окремих питань щодо методології бухгалтерського обліку. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2020. Вип. 1. С. 124-130. 3. Корягін М. В., Куцик П. О. Концептуальний розвиток методології бухгалтерського обліку: монографія. Львів: ЛКА. 2015. 239 с. URL: http://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/kafedry/Buh_Obliku/Docs/Konceptualnii_rozvitok_metodologiji_bukhgalterskogo_oblik_u.pdf. 4. Принцип. Академічний тлумачний словник: вебсайт. URL: <http://sum.in.ua/s/pryncyp>. 5. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 лип. 1999 року №996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>. 6. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затв. наказом М-ва фінансів України від 07 лютого 2013 року № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>.